

Välkommen till

Nyhetsbrev nr 12-2014

från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

Vi blir fler och fler.

Återigen tillökning i "familjen". Ännu fler som vill få mina Nyhetsbrev. Det innebär, att vi även till detta brev har några premiärläsare. Till er vill jag säga, att Nyhetsbreven består av små notiser kring sådant som jag stöter på i samband med mitt arbete med att göra vår egen historia tillgänglig för dem som är intresserade.

Det gäller utvandrare från Bjäre

Då och då har jag i mina Nyhetsbrev återkommit till den statistik som jag får varje månad och som visar antalet besök på min hemsida - och dessa besökares hemvist. Jag har överraskats av det stora antalet utländska besökare.

Att USA toppar statistiken är naturligt. Huvudparten av utvandrarerna från Bjäre sökte sig till Nordamerika. Mera överraskande är de höga besökstalen från länder som Kina, Ryssland, Japan m.fl.

Inte bara Nordamerika

Ser man på utvandringen från Sverige som helhet var det även länder som Nya Zeeland och Brasilien som tog emot svenskar. Det finns åtskilliga dokument om detta. Förste svensken i Nya Zeeland var Sven Sjögren. Han anlände dit 1829. Han sålde ett gevär till maorihövdingen Te waka rapa. I utbyte fick han hövdingens dotter Hinahina som brud. Om henne vet vi, att hon följde med sin man till Sverige. Där dog hon efter kort tid i smittkoppor.

När man senare hittade guld på öarna blev det fart på utvandringen dit. Enbart under åren 1870-76 emigrerade ca 900 svenskar dit.

Även Brasilien blev målet för många svenska utvandrare. Många lockades av samma skäl som erbjöds i Nordamerika: billig jord för nyodling.

Den svenska utvandringen till Brasilien skedde i tre omgångar. Den första var nödårskrisen 1868-69. Nästa topp skedde i början av 1990-talet. Slaveriet i Brasilien hade avskaffats 1888, och landet var i behov av ny billig arbetskraft. Invandringspolitiken har därför kallats vit slavhandel.

I samband med oroligheterna på arbetsmarknaden i Sverige omkring 1909 följde en ny våg av svenska utvandrare till Brasilien.

Det blev tuffa tider för svenskarna i Brasilien. Framför allt klimatet var orsaken till problem. Många insjuknade och dog.

Kontakter Bjäre- Brasilien m.fl. länder efterlyses.

I de flesta hem i Bjäre har man "amerikasläkt". Hur är det med Brasilien? Nya Zeeland? Australien?

Det vore intressant att veta. Det kan utgöra viktiga pusselbitar i vår bild av utvandringen från Bjäre.

Har du någon uppgift att lämna - skriv några rader om det.

Utvandrare idag.

Det finns en form av utvandring även idag. Det är numera betydligt lättare att ta det stora steget att flytta utomlands. Många gör det. Inte minst de yngre.

Till gruppen yngre hör också de, som reser mera för resandets skull. Som gör korta stopp med arbeten på olika platser i världen. Det kan möjligen vara dessa, som återspeglas i statistiken över besök på min hemsida.

På plats där ute i världen vill man på ett enkelt sätt hålla koll på vad som händer där hemma. Ett sätt är att kolla min hemsida.

Snart rullar tågen genom Hallandsås

Som jag nämnt i tidigare Nyhetsbrev har tunnelbormaskinen Åsa gjort sitt.

Det sista genombrottet skedde redan hösten 2013.

Nu pågår det omfattande arbetet med att förbereda tunnlarna för trafik.

100 000 kbm bergmassor har lagts som botten i tunnlarna. 15 400 kabelrännor läggs ut. Sammanlagt rör det sig om en sträcka på 3,5 mil!!

Det är mycket som skall rymmas i dessa rännor. El-, signal-, tele- mm.

Ca 40 mil elkabel och 100 mil s.k. optokabel skall läggas. Inne i tunnlarna skall finnas 3 500 nödbelysningar och 1 700 allmänbelysningar.

Under hösten 2014 byggs spåren och kontaktledningarna utanför tunnlarna. I mars 2015 sätter man igång det arbetet inne i tunnlarna.

Det sista som sker är att allt skall testas. Det sker under några månader innan det mot slutet av 2015 är dags för invigning.

Vid samma tid är det enligt mina preliminära planer dags för mig att utge boken "På räls ÖVER Åsen under 130 år". Arbetet pågår.

Jag har tidigare haft anledning att samla material om denna 130-årsperiod i olika sammanhang. Det skedde bl.a. i samband med 100-årsminnet av järnvägens tillkomst över Åsen.

Svårt att undvika samhällsfrågorna.

Jag har aldrig haft ambitionen att använda mina Nyhetsbrev som ett verktyg för att påverka i aktuella samhällsfrågor. Syftet är ju i första hand att dela med mig av sådant, som jag finner i mitt dagliga arbete med dokument ur vår lokala historia. Ibland anknyter dock de historiska momenten med det dagsaktuella. Då blir kommentaren naturlig. Här kommer ett par exempel:

Högt på tiden att tänka till om genomfartsled.

I tidigare Nyhetsbrev har jag berättat om att i samband med att man planerade för det som skulle bli Italienska Vägen vid Båstad, fanns ett helt annat alternativ uppe till diskussion. Alternativet innebar en sträckning högre upp på Åsen och som därför bl.a. innebar, att man inte använde Köpmansgatan i Båstad som genomfartsled. Nu blev det inte det alternativ som segrade. Det blev Italienska vägen. Om detta kan man läsa i den bok som jag utger senare i år - Strövtåg i Bjäres historia.

Att det då inte blev "Ås-förslaget" som segrade är det nog många som beklagar idag. Särskilt de som sommartid måste färdas med bil genom Båstad. Nu ser jag i "Bladet" att man - kommunen och Trafikverket - skall börja tänka till om trafiksituationen sommartid på Köpmansgatan i Båstad. Det är välkommet.

Köpmansgatan i Båstad har två roller, som knappast går att förena: genomfartsled och köpmansgata. Åtgärder behövs. Synd bara att man inte haft denna trafikfråga i åtanke i samband med senare års samhällsplanering. Den planeringen har verkat i motsatt riktning.

Köpmansgatans förlängning österut

heter Hallandsvägen. Under de mest intensiva sommarveckorna kan det hända, att trafiken mer eller mindre brakar samman där. De stillastående köerna av bilar kan i värsta fall sträcka sig ända ut på motorvägen...

Varje gång en bil skall korsa denna trafikled innebär ytterligare förlängning av denna bilkö.

För inte så länge sedan har beslut fattats om att bygga ett jättelikt bostadsområde norr om vägen. Samtidigt har man släppt fram ett affärsområde på andra sidan om denna trafikled. !!!

Denna hårt trafikerade väg saknar planfria korsningar eller annat som skulle kunna mildra effekterna av korsande trafik. Jag vet förstås inte hur planerarna har tänkt sig att trafikproblemen skall kunna lösas.

Jag hoppas att mina farhågor är obefogade. Att planerarna har ett ess i rockärmen. Gärna flera.

Skriv gärna några rader om detta i så fall. Jag skall gärna vidarebefordra information i kommande Nyhetsbrev och därmed lugna alla dem, som liksom jag är oroade och frågande.

Tennismuseet i Båstad

föddes ur den kris som båstadtennisens flaggskepp, Swedish Open, genomgick vid mitten av 1990-talet. Allt kurvor hade pekat neråt. Publikciffrorna föll i takt med att svensk tennis på elitnivå hade fallit. Sponsorerna svek.

Svenska Tennisförbundet förklarade, att nu fick det vara slut med att hålla Swedish Open i Båstad under armarna. Andra orter stod redo att ta över.

Det var då ett antal personer i Båstad tog tag i problemen. Tävligen - Swedish Open - förnyades. Jonte Sjögren gjorde en berömvärd insats för att lyfta själva turneringen. Kommunen förstod allvaret i krisen. Lät göra en analys av vad Swedish Open betyder för kommunen. Svaret på det gjorde, att man gick in med ett lån till turneringen. Det gav andrum och vissa muskler. Det var i det totala räddningspaketet för tennisen i Båstad, som tanken föddes att i Båstad skapa ett hem för svensk tennis historia - ett Sveriges Tennismuseum. Museet skulle utgöra en tillgång för såväl kommunen som för tennisen.

Vi fick flera viktiga medspelare att engagera sig och ingå i en "ägaregrupp": Båstads kommun, Stiftelsen Båstadtennis, Svenska Tennisförbundet, Länsstyrelsen, den blivande Region Skåne.

Det viktiga med denna konstruktion var just det förhållandet, att dessa enheter såg sig själva som "ägare" till projektet och därmed kände ansvar för det.

Trots ytterligt begränsade resurser kunde museet startas och utvecklas

Kan tennismuseet räddas kvar i Båstad?

Som jag nämnde var Båstads kommun en av de intressenter som stod bakom projektet Tennismuseet. Flera ledande kommunpolitiker ansåg då, att det var en tillgång för Båstad att vara värdkommun för ett nationellt museum. Man visade detta även i handling. En av kommunen ägd fastighet - centralt belägen - ställdes till museets förfogande och med en hyra som var möjlig för museet att betala.

För några år sedan inträffade det att samma kommun bestämde sig för att sälja fastigheten till en privat ägare. För mig är det fortfarande ett obegripligt beslut. I praktiken innebar det, att man riskerade att kasta ut museet - inte bara ur fastigheten utan kanske även ur Båstad. Det var uppenbart, att hyran med en ny ägare och med detta centrala läge, skulle bli mycket högre. Högre än vad museet kunde klara av.

Även bortsett från Tennismuseet är försäljningen av denna kommunala fastighet svår att förstå. Läget är strategiskt viktigt för att underlätta för kommunen att kunna påverka utvecklingen av området kring det gamla torget i Båstad. Det hör till saken, att kommunen, då hade en klart uttalad ambition att verkligen kunna påverka miljön kring torget och medverka till att även denna del av byn skulle hållas levande.

Alternativ i underjorden.

Så dök ett alternativ upp. Hotellbolaget, dvs ägaren till hotell Skansen och

tennisstadion - planerade en utställningslokal under Dalmanska tomten, den stora gräsmattan mellan torget och Tennisstadion. I dessa lokaler skulle även Tennismuseet kunna erbjudas utrymme. Preliminära planer har presenterats. De har mötts av protester från allmänheten. Protesterna syns i tidningarnas insändarspalter men också i det allmänna samtalet bland allmänheten.

Det finns risk att denna negativa opinion mot förslaget riktar sig mot Tennismuseet - som ju inte har med det framlagda förslaget att göra. Därmed kan det bli ett problem för tennismuseet. Man kommer att behöva sponsrhjälp. Sponsorer är känsliga för opinioner. Man vill inte gärna stödja ett projekt som allmänheten vänder sig emot.

Nu krävs det

att flera olika krafter samverkar, liksom man gjorde när museet skapades, för att hitta en lösning. Jag hoppas verkligen att man lyckas. Det vore djupt tragiskt - för Båstads kommun och för svensk tennis och dess historia - om allt det som har samlats och byggts upp, nu skulle skingras.

Svensk tennis har en stolt och mycket spännande historia. Den är värd att tas till vara och göras tillgänglig för allmänheten. För Båstads kommun är det - fortfarande - ett plus att vara värdkommun för ett nationellt museum.

Applåder för cykelvägar

Det fortsätter att strömma in positiva reaktioner på mina önskemål om ytterligare satsningar på cykelvägar, som binder samman de olika småorterna på bjärehalvön. Lika positiv reaktion har jag fått på mina propåer mot den planerade indragningen av bussförbindelse mellan Förslöv och Ängelholm. Reaktionerna tyder på ett brett folkligt engagemang i båda frågorna. Just när dessa rader plitas ner ser jag i "Bladet", att även ledande politiker i Båstad och Ängelholm engagerat sig i kampen för att rädda buslinjen.

Som sagt: de styrande är känsliga för opinioner. Inte minst när det är valår. Samtidigt: det är ju detta som är demokrati.

Butiksdöden

Jag har i tidigare Nyhetsbrev uppmärksammat butiksdöden på bjärehalvön. V. Karup är en av de orter som mist sin butik. Saknaden är stor. Den lokala butiken är inte bara en plats där man handlar mat. Det är också en träffpunkt och därmed ett viktigt socialt inslag i samhällsbilden.

Därför har många V. Karupsbor nu med glädje kunnat notera, att träffpunkten har återuppstått. Det är V. Karups IF, som har öppnat loppisbutik i dessa lokaler. Bra för klubben som behöver intäkter för sin breda verksamhet, men också bra för V. Karup som ort.

Några böcker finns kvar

Bokrean för Nyhetsbrevets läsare har medfört att det lilla lagret av tidigare böcker nu har minskat ytterligare.

Av vissa böcker återstår endast strö-ex. Nu vill jag sopa rent i lagret och få plats till mina kommande "Strövtåg.."

Därför fortsätter rean ännu några dagar:

Titel	Ord. Pris	Reapris
· Så blev Båstad tennis	225	100
· Bilder av ett sekel i Bjäre	330	150
· Vår bjärehistoria i bild	350	150
· Bjärebor berättar om Bjäre	290	150

Dags att återuppta språkavdelningen

Jag gör det med material om våra dialekter. Bl.a. om en märklig språkgräns som går rakt över bjärehalvön. Men också om översättarens vedermodor inför nytillkomna ord i svenska språket. Jag börjar dock med en mjukstart i form av en historia med anknytning till våra dialekter.

Gerhard Benz´favorithistoria

Kommer du ihåg TV-programmet Fråga Lund? De lärde i Lund lyckades förvandla de torraste fakta till skön underhållning. Då och då kunde det bli dags för historieberättande.

Historieprofessor Gerhard Benz - en av de lärde i Lund - var torr på ett oemotståndligt roligt sätt. Han var också road av historier. Berättade ofta sådana, gärna med skånsk och lantlig prägel. Om han drog följande historia i TV minnas jag inte, men enligt en uppgift var det en av historieprofessorns favorithistorier.

Därmed får vi också en liten repetition av den skånska dialekt, som vi ägnat oss åt i tidigare Nyhetsbrev.

(Har du anlag för prydhets kan du hoppa över historien.):

Bonden sitter vid frukostbordet och jämrar sig över att det bara är slit och släp från morgon till kväll. Till sist suckar han:

-Nä, man skulle ha de som tjuren. Få maden baren te se o fruntimren ledda te se å sleppa sködda nåed annad.

Hustrun avbryter:

- Ja skulle vella se minen på de, om de sto fem gamla käringa bongna ve stänged norr du kom ud po marenen som du skulle sködda, din lade drul.

Gärdsgård utgjorde språkgräns i Bjäre.

Jag misstänker att jag har tangerat det här ämnet tidigare, men tar risken. Dessutom har så många nya mottagare av Nyhetsbrevet tillkommit. Det gäller den mycket tydliga språkgräns som tidigare fanns i Bjäre mellan dess östra och västra del.

Konkret gick gränsen mellan socknarna V. Karup och Grevie. I och med att det var gräns mellan två socknar och att kontakterna människor emellan på den tiden i huvudsak skedde inom den egna socknen, kunde denna språkgräns bestå särskilt länge. Själv minns jag den mycket tydligt från min barndom.

Vi brukade tala om att det var en stengärdsgård som skilde de båda språken åt. Om detta har vi också kunnat läsa i de utredningar som språkvetaren Ingemar Ingers i Lund har gjort.

Några tydliga exempel:

Orden sax, strax, slakta, akta blev i V. Karup sajs, strajs, slajta, ajta medan de på andra sidan om denna gårdsgård blev sas, stras, stras, slata, ata. Således ett långt a-ljud i bl.a. Grevie socken.

På samma sätt blev ordet helg i V. Karup uttalat häjl medan det i Grevie blev häl.

Orden ner och nere uttalades i V. Karup nar och nare medan det i Grevie blev nör och nöre.

Orden för lock blev i öster låg och i väster löug. Luka blev låga i öster och löuga i väster. Mocka (gödsel) blev i öster måga och i väster möuga.. Välkommen att fylla på med fler exempel på olikheter på ömse sidor om denna märkliga - och tydliga - språkgräns. Gärna även allmänna kommentarer.

Tungspets-r i Bjäre.

Det mest överraskande, som kommer fram i Ingemar Ingers avhandling, är dock uppgiften att man ännu en tid in på 1900-talet talade med tungspets-r i Bjäre, dvs på samma sätt som man länge gjorde på sina håll i Blekinge. Tungspets-r förekom på den tiden f.ö. över hela norra Skåne.

Fortsätt nu att njuta

av den svenska högsommaren. Ni, som bor i Australien, Brasilien m.fl. länder på den södra halvan, får njuta av er vinter.

Avslutar som vanligt.

Om du i fortsättningen inte vill få mina Nyhetsbrev - skriv en rad om detta i ett mejl.

Kalle Eriksson, Bjäreförlaget, Hallavaravägen 102, 269 91 Båstad

kalle@bjarenet.com

Tel. 0431-365332